

„FAMILIARITATEA” EXPRIMĂRII ÎN PRESĂ

The “Familiarity” of Expression in the Press

Assistant Prof. Dr. Maria-Laura RUS
„Petru Maior” University of Târgu -Mureș

Abstract

The journalistic style does not have a terminology of its own and it borrows from other styles, such as scientific style, belletristic style, administrative style etc. This combination of elements from different areas does not mean that the journalist has the ‘liberty’ to use the language as he wants. The article wants to underline the ‘popular-familiar’ language of the press, too argotic or even vulgar, obscene, violent. The most common reason for this kind of inappropriate language is to gain popularity (unfortunately a cheap one) or ‘to hunt’ the sensational, without paying attention to the important role of mass-media, that of culturalizing public consciousness.

Keywords: violence, journalistic style, colloquial, language, argotic term

Unul dintre stilurile funcționale ale limbii, stilul publicistic sau jurnalistic nu beneficiază de un limbaj, de o terminologie care să-i fie proprie, ci folosește sau mai degrabă „împrumută” terminologia specifică altor stiluri, precum stilul beletristic, juridic, administrativ etc., în funcție de situațiile prezentate sau comentate. Cu siguranță, atât presa scrisă cât și cea vorbită constituie azi unul dintre principalele mijloace de informare. Ca urmare a acestui fapt, jurnalistul are datoria, credem, de a fi extrem de atent la limbajul utilizat. Fără nicio îndoială, el nu trebuie să fie „închis” între niște limite extrem de rigide, dar nici să își ia libertatea de a se exprima fără nicio rezervă, având în vedere că el este în postura „vocii moderatoare” în sens superior, a conștiinței publice, preluând o sintagmă a lui Ilie Ștefan Rădulescu.

Din nefericire accesul la informație prin intermediul mass-mediei nu se erijează în toate situațiile într-un factor cu rol formativ, așa cum ar fi de dorit. Astfel, mass-media devine adesea un instrument al violenței, nereușind să concretizeze în fapt potențialul benefic. De ce se întâmplă acest lucru? Limbajul publicistic este adesea atât de contaminat de expresii, sintagme etc. aparținând oralității (dar unei oralități triviale), în ideea de a fi pe înțelesul cititorului sau pe placul său morbid, încât nu se mai are în vedere faptul că decența unei exprimări poate fi realizată cu atâtea alte mijloace de care limba română dispune. Cu siguranță senzaționalul unor astfel de știri sau reportaje se mulează perfect pe realitatea societății noastre (!)

Aceste aspecte ale limbajului jurnalistic au fost tratate de nenumărați lingviști de-a lungul celor 23 de ani postrevoluționari. Nu încercăm aici să aducem neapărat fapte sau motivații noi în discuție, cât mai mult să tragem în continuare semnalul de alarmă asupra implicațiilor acestui limbaj.

Există prea multă „colocvializare” în presă, care ajunge să deranjeze, ca orice modalitate lingvistică folosită în exces. Este binecunoscut faptul că „un prim palier al culturii și [...] al comportamentului este limbajul.” Însă, din păcate „o mare parte a mass-media românești de azi (în special televiziuni și ziare) cultivă limbajul excesiv-«colocvial»,

degenerând de fapt în grobian, «șmecheresc», golănesc, de la ton și până la vocabular”, afirma și regretatul George Pruteanu. Mai mult, lingvistul continua cu stilul trivial al multor jurnale de azi: acesta (stilul) „e puțin a spune că se tăvăleşte în trivialitate mahalagească: dolarii au devenit «parai», prim-ministrul nu mai «mustră» un subaltern, ci «îi dă peste bot» [...], cutare nu și-a «procurat un Mercedes», ci «și-a tras un Merțan» etc. Chiar și ziare de calitate adoptă soluții-hibrid, plasând deasupra unor știri, redactate sobru, titluri în registru «manelizat», spre a forța o largă atractivitate.”

Nu puține sunt, într-adevăr, exemplele de acest fel, ba mai mult, ele tind să devină clișee supărătoare¹:

„Am votat că *așa a vrut mușchii mei*, că-s mai *șmecher*” (Ezv.ro, 4 august 2012)

„CRBL și Antonia *se rup în figuri* în studioul Pro FM” (Libertatea.ro, 17 ianuarie 2012)

„Un gălățean a plătit *al naibii* de scump” (Adevărul.ro, 28 octombrie 2012)

„Piticul Boc a fost trimis *la dracu'n praznic* de un coleg de partid” (Agentia.org, 8 aprilie 2011)²

Atunci când ironia este de bun gust, dacă o putem numi așa, evidentă de la începutul și până la sfârșitul unui comentariu sau când „familiaritatea” exprimării nu este malițioasă, limbajul nu dăunează³. Dar când intervine în mod clar vulgaritatea, nu se mai poate accepta un astfel de limbaj. A se vedea exemple precum:

„Gâlceava judecătoarelor Curții Constituționale, un *fâs* aruncat pe Internet” (Ezv.ro, 16 august 2012)

„Guvernul *se screme* să strângă cureaua” (Ebihoreanul.ro, 17 iunie 2010)

„Miron Cozma îl *dă în gât* pe Ion Iliescu” (StareaPresei.ro, 26 aprilie 2010)⁴

În astfel de contexte, registrul argotic ocupă un spațiu extins, fără a se mai pune problema moralității, fără a se mai recurge la modalități decente de exprimare. Astfel, am selectat exemple precum:

„O clujeancă *a dat o țeapă* Ministerului Sănătății ...” (Știri de Cluj, 11 noiembrie 2012)

„... spaniolii *au luat la mișto* statuia lui Traian” (Libertatea.ro, 9 mai 2012)

„Statul, pus pe *jecmăneală* ...” (Ziua Cargo, 30 septembrie 2012)

„Vrânceanul care *l-a jecmănit* pe soțul președintei Irlandei ...” (Adevărul.ro, 19 iunie 2010)

Problema și mai mare este că obscenitatea își găsește cu ușurință loc în asemenea comentarii, indiferent că vorbim despre termeni independenți, sintagme sau expresii. Ce impresii ne poate lăsa un titlu precum:

„Comunitarii *frecă menta*” (Ziare.com, 25 februarie 2010)?

Articolul respectiv continuă registrul obscenităților și în conținut, încă din primul rând:

¹ Mai ales atunci când sunt în contradicție cu stilul sobru al conținutului.

² Este de prisos să mai comentăm aici și faptul că expresia în cauză nu conține necesara cratimă, ci un alt semn ortografic, apostroful.

³ Ironia aceasta necesită un simț special al adecvării la situație, la obiect, la registrul de comunicare, altfel procedeul riscă să scape de sub control.

⁴ Cele trei exemple de mai sus reprezintă chiar titlurile unor articole din presă! Din păcate, conținutul este în același stil.

„Poliția comunitară *suge* de la bugetul Satmarului în fiecare an zeci de miliarde lei”.

Sau:

„*Făcea trotuarul*, dar nu de nevoie” (Ezv.ro, 21 septembrie 2012) etc.

Prin astfel de jurnaliști, stilul publicistic este coborât în mod categoric „sub limitele urbanității, desființând (cu nonșalanță sau cinism?) barierele convenționale dintre «informație» și «pamflet», dintre «decent» și «indecent»”⁵. Bunul-simț nu mai caracterizează deloc asemenea comentarii jurnalistice (!)⁶

„Familiaritatea” aceasta a exprimării în presa scrisă (și vorbită) a ajuns chiar mai departe, din moment ce se discută de un timp încoace chiar despre un limbaj al violenței în presa românească. Mai mult, „huliganismul verbal” de care vorbea Mioara Avram pare a se fi instaurat fără nicio problemă în paginile multor cotidiene actuale. „Frecvența huliganismelor verbale în societatea românească actuală este un semn al unei situații aparte a corpului social, dar și un mijloc prin care ea este instaurată. Presa, ca formă de reflectare și modelare a realității dizarmonice pe care o trăim, oferă adesea dovezi de forțare a limbii prin lipsă de instrucție și prin improvizație joasă și grobiană.”⁷ Amintim în acest context și clasificarea extrem de interesantă a Ruxandrei Cesereanu asupra registrelor violenței specifice mentalului românesc⁸ (subuman, igienizant, infracțional, bestiar, religios-punitiv, registrul putridului și al excrementalului, sexual sau libidinos, funebru, xenofob și rasist).

Mass-media, prin diversele forme de manifestare, ar trebui să reprezinte un important model de exprimare, un factor de educație lingvistică. Din nefericire un număr redus de „agenți” ai mass-mediei, cum îi numește Valeria Guțu-Romalo într-unul dintre articolele sale din *România literară*, nu sunt conștienți de răspunderea socială pe care munca lor o implică, fapt pentru care „mass-media continuă cu nonșalanță să agrezeze lingvistic pe vorbitorul de limbă română, oferindu-i continuu exemple negative de exprimare.”⁹ Se ridică, într-adevăr, problema conștientizării responsabilității „diverselor forme de mass-media față de uzul general al limbii române, prin relevarea rolului de model lingvistic (principal), pe care li-l conferă statutul lor în viața societății actuale”¹⁰. În aceeași măsură se cere și „ecologizarea lingvistică a spațiului public”¹¹.

Bibliografie:

Avram, Mioara, *Probleme ale exprimării corecte*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987

Gruică, Gligor, *Moda lingvistică 2007: norma, uzul și abuzul*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006

⁵ Ilie Ștefan Rădulescu, *Vorbiți și scrieți corect – Erori frecvente în limbajul cotidian*, Editura Teora, București, 2004, p. 140.

⁶ Indiferent dacă vorbim despre jurnale de mare sau mic tiraj, de ziare exclusiv online, decența exprimării ar trebui să le caracterizeze pe fiecare dintre ele.

⁷ Doina Marta Bejan, *Huliganismul verbal și limbajul violenței în presa românească actuală*, p. 29.

⁸ Ruxandra Cesereanu, *Imaginarul violent al românilor*, Editura Humanitas, București, 2003. Autoarea analizează limbajul presei de la Mihai Eminescu până în zilele noastre.

⁹ Valeria Guțu-Romalo, *Media electronică, model de exprimare*, în *România literară*, nr. 28, 2002.

¹⁰ Idem.

¹¹ G. Gruică, *Moda lingvistică 2007: norma, uzul și abuzul*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p. 12.

Guțu Romalo, Valeria, *Media electronică, model de exprimare*, în *România literară*, nr. 28, 2002 (varianta online a revistei:

http://www.romlit.ro/media_electronic_model_de_exprimare)

Rădulescu, Ilie Ștefan, *Vorbiți și scrieți corect – Erori frecvente în limbajul cotidian*, Editura Teora, București, 2004

<http://www.scrigroup.com/diverse/jurnalism/Limba-situatie-punctuatie-in-j14199.php>
www.pruteanu.ro/9ultima/pres-cult.htm